

ละครสร้างสรรค์: กระบวนการเรียนรู้ทางเลือกใหม่ ที่สอดคล้องกับทิศทางการศึกษาของชาติ

Creative Drama: a new learning process to accord

With national education direction

ลิขิต ใจดี¹

กุสุมา เทพรักษ์²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอถึงละครสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการศึกษาของชาติ พบว่า ละครสร้างสรรค์เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางเลือกที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนได้ในหลากหลายมิติเพื่อเสริมสร้างให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 อันเนื่องมาจากละครสร้างสรรค์เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสทางความคิด จินตนาการ ผ่านการแสดงออกทางภาษาและการเคลื่อนไหวร่างกายอย่างมีปฏิสัมพันธ์กลุ่มตามบทบาทสมมุติอย่างมีอิสระ โดยมีผู้นำกิจกรรมหรือครูผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ โดยเน้นให้เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนสะท้อนให้เห็นถึงทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอันจะนำไปสู่ความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้อย่างถ่องแท้ และจากการสำรวจมุมมองของผู้คนในสังคมไทยโดยใช้วิธีการเลือกแบบบังเอิญ (Haphazard or Accidental Sampling) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามจำนวน 379 คน และส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย กลุ่มเป้าหมาย ความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คุณค่าเชิงพัฒนา และร่วมไปถึงลักษณะของละครสร้างสรรค์ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าละครสร้างสรรค์ยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับบริบทของสังคมไทย และยังพบอีกว่าฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ละครสร้างสรรค์ตั้งแต่ พ.ศ. 2533-2561 ในระดับอุดมศึกษาของไทย จำนวน 21 เรื่องนั้นสามารถจำแนกจุดมุ่งหมายในเชิงพัฒนาออกเป็น 3 ด้าน คือ มุ่งพัฒนาด้านร่างกาย มุ่งพัฒนาด้านอารมณ์ สังคม และมุ่งพัฒนาด้านสติปัญญา ดังนั้น จะเห็นได้ว่าละครสร้างสรรค์เป็นการเรียนรู้แนวทางเลือกใหม่ที่สอดคล้องกับทิศทางการศึกษาของชาติไทยในบริบทต่าง ๆ และควรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมเพื่อเป็นการขยายฐานความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของละครสร้างสรรค์ต่อสาธารณะชนต่อไป

คำสำคัญ: ละครสร้างสรรค์, กระบวนการเรียนรู้, ทางเลือกใหม่, การศึกษาของชาติ

¹ นักศึกษาลัทธิศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Abstract

This academic article aims to present a creative drama that is consistent with the direction of national education development. The study found that a creative drama is an alternative learning process that can be used as a tool to develop the potential of children and youth in a variety of dimensions in order to create a human being in the 21st century. Due to a creative drama is a learning process that opens up opportunities for imagination and thinking through language expressions and body movements with activity leaders or teachers encouraging creative expression. By emphasizing that children and youth are the center of learning as well as reflecting the skills of living with others in society that will lead to a better understanding of oneself and others. By using the survey of the views of people in Thai society by using the haphazard or accidental sampling target group found that 379 of samplings were lack of the understanding about purpose, target and concordantly with the National Education Act in Development value. Moreover, the character of the creative drama is still a new matter for the context of Thai society. And also found that the thesis database of creative drama since 1990 - 2018 in the higher education of Thailand, there are 21 subjects that can be classified into 3 developmental objectives: focusing on physical development, emotional and social and intellectual development. Therefore, it can be seen that creative drama is a new way of learning that is consistent with the direction of Thai national education in various contexts and should be supported and promoted in order to expand the base of understanding about the value and importance of the drama in the future.

Keywords: creative drama, Learning process, New alternative, The direction of Thai national education

บทนำ

การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป็นความมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) เด็กและเยาวชนจึงเป็นความหวังที่สำคัญของสังคมที่จะช่วยขับเคลื่อนประเทศชาติไปสู่เส้นทางที่ควร ดังนั้นแล้วกระบวนการที่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ควรเป็นกระบวนการที่เน้นให้เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสทางความคิดจินตนาการ และพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของละครสร้างสรรค์ (Creative

Drama) ที่สามารถทำให้เด็กและเยาวชนได้ลองสวมบทบาทของตัวละคร และประสบการณ์ของตัวละคร ในบริบทที่ต่างกัน เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กและเยาวชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตเพิ่มขึ้น (ปาริชาติ จิ่งวิวัฒน์ภรณ์, 2547, น.10-31) โดยเน้นการเปลี่ยนแปลง (transformation) จากภายในตัวของเด็กและ เยาวชน และเสริมพลัง (Empowerment) คุณค่าเชิงบวกตามทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of change) (กิตติรัตน์ ปลื้มจิตร และพฤษ พหลกุลบุตร, มปป, น. 11) ประกอบกับประสบการณ์ในชีวิตที่ ี่ขัดแย้ง สำเร็จ ชัยชนะ สมหวัง พ่ายแพ้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อต้นเหตุของความคิดในการแสดงออกทาง พฤติกรรม ละครสร้างสรรคจึงเป็นการแสดงออกด้วยการใช้ภาษา และกริยาท่าทางตามเนื้อ เรื่อง อาจมี ความซับซ้อนของเรื่องราว แต่สิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนเป็นแบบฝึกหัดที่จะทำให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใจ และเห็นถึงลักษณะจิตใจของมนุษย์ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้อย่างถ่องแท้ (ภรณ์ คุรุวัฒน์, 2526, น. 2)

ในปัจจุบันนี้มีสถาบันการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษาของไทย บางส่วนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของละครสร้างสรรค์และมีการบรรจุละครสร้างสรรค์ไว้ในหลักสูตร การเรียนการสอนอย่างจริงจังเช่นเดียวกับต่างประเทศ (ธนสิน ชูตินทรานนท์, 2560, น. 204-205) แต่อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังมีหน่วยงานหรือสถาบันที่นำกระบวนการดังกล่าวไปพัฒนาไม่มากนัก ซึ่งอาจมีปัจจัยหลากหลายที่ไม่เอื้ออำนวย ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้นำเสนอถึงประเด็นของละครสร้างสรรค์ซึ่ง เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางเลือกใหม่ที่สามารถพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางการศึกษาของชาติ อีกทั้งยังเป็นการขยายฐาน ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของละครสร้างสรรค์ต่อสาธารณชนต่อไป

ทิศทางพระราชบัญญัติการศึกษาไทย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 มีความมุ่งหมายและหลักการ พร้อมกับแนวทางการจัดการศึกษา(วิรัตน์ ผดุงชีพ, 2560, น. 29) ดังนี้

ความมุ่งหมายและหลักการ เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่ง ปลูกฝังจิตสำนึกในด้านปกครองในระบอบประชาธิปไตย เคารพสิทธิ กฎหมาย รักษาประโยชน์อนุรักษ์ ศาสนา ศิลปะวัฒนธรรมของชาติ ประกอบอาชีพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตามหลักการ ศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน โดยเปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนา สาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการจัดการศึกษา ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตาม ธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้ สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการฝึก

ทักษะ กระบวนการคิด เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ปฏิบัติคุณธรรม จริยธรรม จัดสภาพสิ่งแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่

ละคร: การศึกษาแนวทางเลือก

การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกสถานที่และทุกเวลา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาเท่านั้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และนำไปเป็นเครื่องมือในการพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกด้านอย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้น จึงไม่ควรที่จะจำกัดขอบเขต รูปแบบวิธีการ และแนวทางของการเรียนรู้

การศึกษาแนวทางเลือก (Alternative Education) เป็นการจัดการศึกษาที่แตกต่างไปจากการศึกษากระแสหลัก โดยจัดขึ้นบนพื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความแตกต่างและหลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การศึกษาแนวทางเลือกจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยสามารถเรียนรู้ผ่านสื่อ ภูมิปัญญา ศาสนา สถาบัน และกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ทั้งตนเอง ชุมชน และสังคมอย่างสร้างสรรค์ (รุ่งอรุณ ไสยโสภณ, 2551, น.32-35) การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเป็นการเรียนรู้ที่กว้างขวางหลากหลายที่สุด มีผลในการเสริมสร้างชุมชน ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการจัดการปัญหาชุมชน เด็ก เยาวชน และสตรีให้ดีขึ้นตามกลวิธีและกระบวนการต่าง ๆ (สุชาดา จักรพิสุทธ์, 2548, น.54) หากจะกล่าวถึงการศึกษาแนวทางเลือกโดยการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการละครในบริบทของสังคมไทยก็เป็นอีกแนวทางเลือกที่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาของชาติในหมวดที่ 4 มาตรา 22 ที่ว่าด้วยเรื่องของการจัดการศึกษาอีกด้วย ในสังคมไทยมีนักวิชาการละครได้ใช้กระบวนการดังกล่าวไปปรับใช้สังคมได้เป็นผลสำเร็จ ดังที่ฐานชน จันทร์เรือง (2556, น. 175-176) กล่าวว่า บ้านเรียนมรดกใหม่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก ใช้รูปแบบของบ้านประยุกต์ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตนักการละคร และได้รับการสนับสนุนจากการศึกษาในระบบจนถึงการใช้ละครเพื่อสร้างการศึกษาแบบองค์รวมทั้งในชีวิตการทำงาน โดยได้ดำเนินการสร้างหลักสูตรเฉพาะคน และได้รับการรับรองจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 จังหวัดปทุมธานีภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ใช้แนวคิดกิจกรรมการละครเป็นจุดเริ่มต้น โดยผู้เรียนจะได้เรียนรู้ครบทั้ง 8 กลุ่มสาระฯ ผ่านการแสดงละครในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหารายวิชา

แต่อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังมีหน่วยงานหรือสถาบันในลักษณะดังกล่าวไม่มากนัก อาจเป็นเพราะว่าผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านการละครเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ยังไม่เพียงพอ หรืออาจเป็นเพราะว่าการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ยังไม่ต่อเนื่อง หรืออาจเป็นเพราะว่าบุคคลโดยทั่วไปในสังคมไทยยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับสาระหรือแก่นแท้ของการใช้กิจกรรมการละครเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ รัศมี เผ่าเหลืองทอง และพนิดา รูปนางกูร (2548, น. 87) ที่ได้กล่าวไว้ในข้อสรุปของผู้บริหารในงานวิจัยเรื่อง นโยบายการส่งเสริมศิลปะการละครเพื่อการพัฒนาเยาวชนว่า “คนทั่วไปในสังคมไทยมักมองว่าละคร คือ การแสดงหรือการเต้นกึ่งรำกึ่ง และมีความหมายเพื่อความบันเทิงเป็นสำคัญ”

ละครสร้างสรรค์: มุมมองของสังคมไทย

การใช้กระบวนการด้านการละครเพื่อการพัฒนาของสังคมไทยมีหลายหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญ กลุ่มเป้าหมาย สภาพปัญหา และจุดประสงค์ของการเรียนรู้ ดังที่ รัศมี เผ่าเหลืองทอง และพนิดา ฐปนากร(2548, น. 87) กล่าวว่า ในสังคมไทยได้นำละครมาพัฒนาการเรียนรู้อย่าง ยกตัวอย่าง เช่น Drama in Education (DIE), Theatre in Education (TIE), Sociodrama, Forum Theatre, Process Drama, Creative Drama ซึ่งการละครในแต่ละรูปแบบก็มีวิธีการ และจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันออกไปตามสาร์ตติงของละครประเภทนั้น ๆ

ละครสร้างสรรค์ (Creative Drama) เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางเลือกใหม่ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนได้ในหลากหลายมิติทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเพื่อเสริมสร้างให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อันเนื่องมาจากละครสร้างสรรค์เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสทางความคิด จินตนาการ ผ่านการแสดงออกทางภาษาและการเคลื่อนไหวร่างกายอย่างมีปฏิสัมพันธ์กลุ่มตามบทบาทสมมติอย่างมีอิสระที่ปราศจากผู้ชมอย่างเป็นทางการ โดยมีผู้นำกิจกรรมหรือครูผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ตามวัตถุประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้มีการวัดและประเมินผลตามสภาพความเป็นจริง ตลอดจนสะท้อนให้เห็นถึงทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอันจะนำไปสู่ความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้อย่างถ่องแท้

จากการสำรวจมุมมองของผู้คนผ่านแบบสอบถามออนไลน์ โดยใช้วิธีการเลือกแบบบังเอิญ (Haphazard or Accidental Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างเท่าที่มีอยู่หรือที่ได้รับความร่วมมือ (หทัยชนก พรรคเจริญ, 2555, น. 29-30) ซึ่งพบว่า มีผู้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจำนวน 379 คน โดยสามารถจำแนกเป็นอาจารย์ในสถานอุดมศึกษาจำนวน 28 คน ครูในสถานศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 41 คน นักวิชาการ จำนวน 41 คน นักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี(ด้านศิลปะการแสดง) จำนวน 48 คน นักศึกษาที่กำลังศึกษา(ด้านศึกษาศาสตร์ ครุศาสตร์ หรือวิชาชีพครู) จำนวน 52 คน และบุคคลในสถานอื่น ๆ อีกจำนวน 169 คน มีมุมมองต่อละครสร้างสรรค์ ดังต่อไปนี้

มุมมองด้านจุดมุ่งหมายของละครสร้างสรรค์ พบว่า มีผู้คนเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายว่ามุ่งเพื่อความ เป็นบันเทิง จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 31.7 มุ่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้เป็นสำคัญจำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 และยังไม่แน่ใจในจุดมุ่งหมายอีกจำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 49.30

มุมมองด้านกลุ่มเป้าหมายของละครสร้างสรรค์ พบว่า มีผู้คนเข้าใจถึงกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสม กับการใช้ละครสร้างสรรค์ วัยเด็กและเยาวชนจำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 52.8 วัยผู้ใหญ่ 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.7 ทุกเพศทุกวัยจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.6 และยังไม่แน่ใจในกลุ่มเป้าหมาย อีกจำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0

มุมมองของความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี 2542 พบว่า มีผู้สนใจถึงความสอดคล้อง จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 22.7 ไม่สอดคล้องจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 18.70 และยังไม่แน่ใจถึงความสอดคล้องอีกจำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 58.6

มุมมองของละครสร้างสรรค์กับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา พบว่า มีผู้สนใจถึงประสิทธิภาพของละครสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 31.4 ไม่สามารถพัฒนาได้จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 17.7 และยังไม่แน่ใจด้านการพัฒนาอีกจำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 50.9

มุมมองด้านลักษณะของละครสร้างสรรค์ พบว่า มีผู้สนใจว่าเป็นการแสดงละครจากบทละครที่แต่งขึ้นที่สมบูรณ มีผู้กำกับการแสดง มีองค์ประกอบการแสดงที่สอดคล้องกับเรื่อง และมีผู้ชมอย่างเป็นทางการ จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 34.3 เป็นการแสดงละครในลักษณะบทบาทสมมุติ มีผู้กำกับการแสดง มีองค์ประกอบการแสดงที่สอดคล้องกับเรื่อง และมีผู้ชมอย่างไม่เป็นทางการ จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 18.7 และยังไม่แน่ใจถึงลักษณะของละครสร้างสรรค์อีกจำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 47.0

จากสถิติข้างต้นที่ผู้เขียนได้เนิกรนำเสนอ มุมมองของผู้คนในสังคมไทยที่มีต่อละครสร้างสรรค์ จะเห็นได้ว่าผู้คนโดยส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย กลุ่มเป้าหมาย ความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คุณค่าด้านการพัฒนา และร่วมไปถึงลักษณะของละครสร้างสรรค์ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการละครสร้างสรรค์ยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับบริบทของสังคมไทย ดังนั้น ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้นำกระบวนการดังกล่าวมาปรับใช้สังคมในบริบทต่าง ๆ

ละครสร้างสรรค์ในมุมมองที่สอดคล้องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ละครสร้างสรรค์เป็นละครที่มีได้มุ่งเน้นความบันเทิงแก่ผู้ชม แต่เป็นละครที่มุ่งเน้นในเรื่องของกระบวนการที่จะนำไปสู่การเรียนรู้เป็นสำคัญซึ่งมีความแตกต่างจากละครเวทีที่มุ่งมุ่งหมายและลักษณะโดยครูผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ตามวัตถุประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้กำหนดเอาไว้ ตลอดจนสะท้อนให้ผู้ร่วมกิจกรรมเห็นถึงทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ดังนั้น ทิศทางการวัดและประเมินผลของละครสร้างสรรค์จึงสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังที่ปาริชาติ จึงวิวัฒนาภรณ์ (2547, น.46) กล่าวว่า เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เนื่องจากว่าเป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วมกิจกรรมและผู้นำกิจกรรมต้องใช้ความเป็นกลางในการมองผลงานที่เกิดขึ้นจากการแสดงหรือกิจกรรม โดยที่ผู้นำกิจกรรมควรพิจารณาถึงความสอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ลักษณะการวัดและประเมินผลในระบบการศึกษาของไทยโดยส่วนมากมักนำทฤษฎีการเรียนรู้ของเบนจามิน บลูม มาเป็นพื้นฐานในด้านการวัดและประเมินผล โดยผู้นำกิจกรรมหรือครูผู้สอนควรสังเกตถึงพัฒนาการทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) และด้านเจตพิสัย (Affective Domain) ของผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้อย่างแท้จริง (Bloom et al, 1956) อ้างถึงในปาริชาติ จึงวิวัฒนาภรณ์ (2547, น.47)นอกจากนี้ละครสร้างสรรค์ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการรับรู้ของเอ็กการ์ด เดล เป็นประสบการณ์ที่เกิดจากการ

เรียนรู้ในรูปแบบนาฏการ (ละคร) เป็นวิธีการที่ได้ผลอีกวิธีการหนึ่ง เนื่องจากว่าเป็นการเรียนรู้ในเชิงรุก (Active)

ระบบการศึกษาของไทยที่ผ่านมา มักมองข้ามความสำคัญของการใช้กระบวนการของละคร สร้างสรรค์ในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ละครสร้างสรรค์ถูกใช้เป็นเพียงแค่สื่อในการเสริมกิจกรรม มากกว่าจะเป็นวิธีการเรียนรู้ โดยแท้ที่จริงแล้วละครสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่สำคัญไม่น้อยกว่าวิธีการอื่น ๆ ที่จะคอยส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญาได้เป็นอย่างดี (ปาริชาติ จิ่งวิวัฒนาภรณ์, 2546, น.2) นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเห็นถึงลักษณะจิตใจของมนุษย์ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้อย่างถ่องแท้ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นกระบวนการเรียนรู้แนวทางเลือกที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการศึกษาไทยได้อย่างชัดเจน

ละครสร้างสรรค์: การพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบประเทศไทย 4.0 ในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนจึงจำเป็นที่จะต้อง มีทักษะในการหลอมรวมองค์ความรู้และนวัตกรรมหรือเรียกว่า “ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21” โดยมี ส่วนประกอบ สำคัญ คือ “3R” ได้แก่ ทักษะพื้นฐาน การอ่าน (Reading) การเขียน (Writing) และ คณิตศาสตร์ (Arithmetic) และหลักการของ “4C” ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) การสื่อสาร (Communication) การร่วมมือ (Collaboration) การคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ซึ่งละครสร้างสรรค์เป็นอีก แนวทางเลือกหนึ่งที่เปิดโอกาสให้แสดงทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากว่าทักษะ ดังกล่าวครูผู้สอน หรือผู้นำกิจกรรมสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับทักษะ 3R 4C ได้ ยกตัวอย่างงานวิจัยที่มุ่งพัฒนาทักษะพื้นฐานการอ่านการเขียนจากผลงานวิจัยเรื่องประสิทธิผลละคร สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของจรรยา ชูสุวรรณ (2559) และการพัฒนาการคิดสร้างสรรค์จากผลงานวิจัยเรื่อง ผลของรูปแบบการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่มี ต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐม ของวลิสา จิรตักิตวงศ์ (2558) นอกจากนี้โตมร อภิวันทนากร (2558: น.1) ยังกล่าวว่าอีกว่า ละครเป็นเครื่องมือที่สะท้อนเรื่องราวได้อย่างมีพลัง เข้าถึงคุณค่าทางจิตใจ และ เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่างกลุ่ม จึงถูกนำมาใช้พัฒนาเยาวชนให้มีทักษะในการสร้างสรรค์ ผลงานละคร พร้อมกับสร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่เยาวชนผู้แสดงละครอย่างมาก

ภัทรศิลป์ สุภินศิลป์ และกิตติ มีชัยเขตต์ (2561: น. 71) ละครเป็นสื่อกลางและเป็นกลยุทธ์สำคัญ ในการนำไปใช้บูรณาการทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยละครจะช่วยสร้างประสบการณ์และเปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดอย่างอิสระ เกิดความร่วมมือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักต่อ สังคม และเกิดการพัฒนาในการเรียนรู้ตามเป้าประสงค์ ดังนั้น การออกแบบการเรียนรู้ด้วยละคร ในศตวรรษที่ 21 ควรจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสมและปลอดภัย ครูผู้นำกิจกรรมต้องมีความรู้ ความสามารถทางการละคร การพัฒนามนุษย์ด้วยการใช้กระบวนการของละครจึงจะสามารถส่งเสริม พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง ปาริชาติ จิ่งวิวัฒนาภรณ์ (2547: น.78) ยังกล่าวว่าอีกว่า ไม่ว่าจะผู้นำกิจกรรมจะใช้แนวทางใดหรือวิธีการใดในละครสร้างสรรค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิด

ทักษะต่าง ๆ นั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ผู้นำกิจกรรมควรออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้อย่างยิ่งที่คำนึงถึงลักษณะความเหมือนและความแตกต่างของผู้เรียน ความเหมาะสมของกิจกรรมต่อวัยของผู้เรียน การปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ความเป็นปัจเจกชน และภูมิปัญญาวัฒนธรรม ตลอดจนบริบทของชุมชนหรือสังคม โดยสามารถปฏิบัติได้ตาม 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวางแผนการสอน (The Lesson Plan) ขั้นตอนการปฏิบัติจริง (The Lesson Plan's Execution) และขั้นตอนการประเมินผลแผนการสอนและประเมินผู้สอน (Lesson Plan's Evaluation and Teacher's Evaluation)

แนวทางบูรณาการละครสร้างสรรค์กับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน

การสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้กลายเป็นผู้เล่นหรือผู้แสดงที่สำคัญ เป็นการส่งเสริมความสามารถในการทำงานด้วยวิธีการทางศิลปะ สะท้อนให้เห็นบทบาทของความเป็นพลเมืองที่ใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหา การบูรณาการละครสร้างสรรค์กับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ได้แบ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้ออกเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการใช้ละครสร้างสรรค์ก็เป็นอีกแนวทางเลือกหนึ่งที่สามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนได้ ซึ่งผู้เขียนจึงได้นำเสนอแนวทางไว้สำหรับผู้สนใจ ดังนี้

แนวทางการพัฒนา	บทบาทของละครสร้างสรรค์	กลุ่มสาระการเรียนรู้
ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย	เป็นเครื่องมือในพัฒนาการกลไกของร่างกาย	กลุ่มสาระฯ สุขศึกษาและพลศึกษา
เสริมสร้างทางอารมณ์เชิงสุนทรียะ	เป็นเครื่องมือส่งเสริมคุณค่าของความงามด้วยกระบวนการทางศิลปะ	กลุ่มสาระฯ ศิลปะ (ศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์)
ทักษะการเรียนรู้ทางสังคม	เป็นเครื่องมือส่งเสริมเรียนรู้ทักษะชีวิต สังคม ประวัติศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม	กลุ่มสาระฯ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและการงานอาชีพและเทคโนโลยี
เพิ่มพูนทางด้านสติปัญญา	เป็นเครื่องมือส่งเสริมความรู้ทางสติปัญญา	กลุ่มสาระฯ คณิตศาสตร์ภาษาไทย วิทยาศาสตร์และภาษาต่างประเทศ

อย่างไรก็ตามหลักสูตรดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้สถานศึกษาหรือครูผู้สอนสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีการบูรณาการกับชุมชน ท้องถิ่น และออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นต่าง ๆ ได้ อย่างยืดหยุ่นโดยคำนึงถึงลักษณะความเหมือนและความแตกต่างของผู้เรียน ความเหมาะสมของกิจกรรมต่อวัยของผู้เรียน การปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ความเป็นปัจเจกชน และภูมิปัญญาวัฒนธรรม ตลอดจนบริบทของชุมชนหรือสังคม โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ สามารถพัฒนาตามความถนัด ความสนใจของผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

นักการละครสร้างสรรค์กับการพัฒนาเด็กและเยาวชนในบริบทสังคมไทย

ตลอดระยะเวลากว่า 40 ปีที่ผ่านมาละครสร้างสรรค์ หรือละครการศึกษาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือการจัดการเรียนการสอนแก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยจุดเริ่มต้นจากการจัดการเรียนการสอนในสายศิลปะการแสดงละคร กล่าวคือ เริ่มต้นโดยรองศาสตราจารย์อรชุนมา ยุทธวงศ์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ราว พ.ศ. 2517 ได้ไปศึกษาระดับมหาบัณฑิต ด้านการละครจากมหาวิทยาลัยฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อมาจึงได้มีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาดังกล่าวในระดับอุดมศึกษาอีกหลากหลายสถาบัน โดยมีจุดมุ่งหมายให้ศิลปินหรือนักการละครสามารถนำเทคนิคและกระบวนการละครสร้างสรรค์ไปใช้พัฒนาเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธนสิน ชุตินทรานนท์, 2560, น. 204-205) จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับละครสร้างสรรค์ในบริบทของสังคมไทย พบว่า นักการละครของไทยได้นำกระบวนการละครสร้างสรรค์ไปพัฒนาเด็กและเยาวชนได้เป็นผลสำเร็จครอบคลุมจุดมุ่งหมายทางการศึกษาทั้ง 3 จุดมุ่งหมาย ได้แก่ ด้านพุทธิ หมายถึงการใช้ละครสร้างสรรค์ไปพัฒนาการความรู้ ความเข้าใจ การผลิตผลงาน สร้างสรรค์ และแก้ปัญหาทางสมอง ด้านจิตต หมายถึงการใช้ละครสร้างสรรค์ไปพัฒนาด้านอารมณ์ความรู้สึก ทศนคติ การตระหนักรู้ในคุณค่าและความสำคัญกับชีวิตและสังคม และด้านพลังทักษะ หมายถึงการใช้ละครสร้างสรรค์ไปพัฒนาการกล้าเมื้อ ประสาทสัมผัสของ กล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหว ซึ่งผู้เขียนจะดำเนินการยกตัวอย่างถึงสภาพปัญหาและผลของการวิจัยหลังดำเนินการวิจัยตามจุดมุ่งหมายเพื่อให้เห็นถึงคุณค่าของละครสร้างสรรค์กับการพัฒนาเด็กและเยาวชน ดังนี้

1. ละครสร้างสรรค์กับการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านพุทธิ

จรรยา ชูสุวรรณ (2559) สภาพปัญหาของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดอมรินทร์ารามที่ขาดทักษะภาษาไทย ด้านการอ่าน การเขียน การฟัง การพูด การใช้ภาษา และด้านวรรณคดี ส่งผลให้นักเรียนผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในรายวิชาภาษาไทยต่ำ หลังดำเนินการวิจัย พบว่าการใช้กระบวนการละครสร้างสรรค์มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาทักษะภาษาไทยด้านการอ่าน ด้านการเขียน ด้านการฟัง ด้านการพูด ด้านการใช้ภาษา และด้านวรรณคดีและวรรณกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ละครสร้างสรรค์กับการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านจิตต

สุดาพร นิมขำ (2560) สภาพปัญหาของเด็กกำพร้าที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ ที่มีจำนวนมากขึ้นทุก ๆ ปี ซึ่งเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ต้องเผชิญกับปัญหาทั้งด้านร่างกาย คือ สุขภาพของเด็กที่ติดเชื้อจะไม่แข็งแรง และมีพัฒนาการทางร่างกายที่ช้า ประกอบกับด้านจิตใจ ซึ่งเด็กมักจะรู้สึกกลัวความสูญเสียภาวะจิตใจที่บอบช้ำเหล่านี้ส่งผลให้เด็กรู้สึกไม่มั่นคง รู้สึกเป็นปมด้อย ไม่มั่นคงในชีวิต ไม่รู้สึกว่าชีวิตมีคุณค่า ไม่มีความหวังกับอนาคต จึงส่งผลให้เด็กขาดทักษะทางสังคมเนื่องจากคิดว่าตนเองนั้นเป็นที่รังเกียจของสังคม หลังดำเนินการวิจัย พบว่า เด็กกำพร้าที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ มีคะแนนทักษะทางสังคม ร้อยละ 66.88 และการเปรียบเทียบทักษะทางสังคมก่อนและหลังการใช้ละคร

สร้างสรรค์ พบว่าเด็กกำพร้าที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ ได้คะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรมเท่ากับ 3.41 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .83 คะแนนเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมเท่ากับ 4.85 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .38 ผลต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.44 ทั้งนี้ มีทักษะทางสังคมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับที่ .01

3. ละครสร้างสรรค์กับการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านพลังทักษะ

โกมล ศรีทองสุข (2560) เศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลง หลายครอบครัวต้องช่วยกันทำงานทั้งพ่อ แม่จึงจะอยู่รอดได้ในสังคมปัจจุบัน มีหลายครอบครัวที่ไม่มีเวลาเลี้ยงลูก ไม่ปล่อยให้อยู่กับญาติก็หาพี่เลี้ยงหรือนำไปฝากตามสถานเลี้ยงเด็ก บางกลุ่มเลี้ยงลูกแบบไขว่หน้าไขว่หลัง เอาอกเอาใจทุกอย่างคอยช่วยเหลือตลอด ทั้งนี้ อาจเป็นเหตุให้เด็กไม่รู้จักการช่วยเหลือตนเองและจะสร้างความลำบากให้แก่ตัวเด็กในอนาคต หลังดำเนินการวิจัย พบว่า เมื่อเปรียบเทียบค่าสถิติพื้นฐานของค่าคะแนนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันของเด็กก่อนวัยเรียน พบว่าเด็กก่อนวัยเรียนมีทักษะการปฏิบัติทักษะการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน มีความพัฒนาสูงกว่าก่อนทำกิจกรรมอย่างมาก

ละครสร้างสรรค์ในบริบทการอุดมศึกษาของไทย

ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยได้เปิดสอนสาขาวิชาศิลปะการแสดงในระดับปริญญาบัณฑิตมากมายหลายแห่ง ในปีพุทธศักราช 2554 มีสาขาวิชาศิลปะการแสดงเปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาของไทยรวมทั้งสิ้นถึง 41 ทั้งนี้ยังไม่นับสถาบันที่เปิดสอนรายวิชาด้านศิลปะการแสดงเป็นกลุ่มวิชาเลือก และที่เตรียมการจะเปิดสอนเป็นสาขาวิชาเอกอีกหลายแห่ง (พรรณศักดิ์ สุขี, 2554, น. 81) มีการเปิดสอนละครสร้างสรรค์อย่างจริงจังเช่นเดียวกับต่างประเทศทั้งในคณะด้านศิลปะการแสดงและด้านศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ทั้งระดับปริญญาบัณฑิต และระดับบัณฑิตศึกษา เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (ธนสิน ชุตินธวานนท์, 2560, น.205) นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรแขนงผู้ประกอบการสังคมด้านการละคร ของสถาบันอาศรมศิลป์กับวิทยาลัยกุมมทาลัย คณะละครมรดกใหม่ร่วมกันสร้างขึ้นมา โดยมุ่งผลิตบัณฑิตที่ใช้ละครหรือกระบวนการของละครไปพัฒนาชุมชนและสังคมไทย

อย่างไรก็ตามผู้เชี่ยวชาญต้องการนำเสนอถึงความสำคัญของการบรรจุรายวิชาหรือกิจกรรมละครสร้างสรรค์ไว้ในหลักสูตรระดับอุดมศึกษา ที่มุ่งผลิตบัณฑิตให้เป็นกระบวนกร ศิลปิน หรือนักการละครให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการละครไปพัฒนาการศึกษา สังคมและประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการบรรจุรายวิชาดังกล่าวไว้ในหลักสูตรระดับอุดมศึกษาเป็นการส่งเสริมให้บัณฑิตรู้จักการนำองค์ความรู้ไปช่วยเหลือสังคม เพื่อเป็นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข อีกทั้งยังเป็นการขยายฐานองค์ความรู้ให้กับบุคคลโดยทั่วไปได้เข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและคุณค่าของละครสร้างสรรค์ที่เป็นมากกว่าศิลปะการแสดงเพื่อความบันเทิงอย่างที่เข้าใจกันในปัจจุบัน

ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ละครสร้างสรรค์ในระดับอุดมศึกษาของไทย

จากการศึกษาฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ในระดับอุดมศึกษาของไทย พบว่า มีนักศึกษาได้จัดทำวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการละครสร้างสรรค์จำนวน 21 เรื่อง ในช่วงปี พ.ศ. 2533 – 2561 ซึ่งสามารถจำแนกตามจุดมุ่งหมายของละครสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายและหลักการได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

ละครสร้างสรรค์มุ่งพัฒนาทางด้านร่างกาย มีจำนวน 1 เรื่อง คือ กิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันของเด็กก่อนวัยเรียน ของโกมล ศรีทองสุข (2560)

ละครสร้างสรรค์มุ่งพัฒนาด้านอารมณ์และสังคม มีจำนวน 10 เรื่อง ประกอบไปด้วยละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะสังคมของเด็กกำพร้าที่รับผลกระทบจากเอดส์ของ สุดาพร นิ่มขำ (2560) ผลของการฝึกกิจกรรมละครสร้างสรรค์ตามแนวคิดของวินนี่เฟร็ด วาร์ด และไบรอัน เวย์ ที่มีต่อพฤติกรรม การไม่กล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทรงธรรม อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ของวิจิตชัย ศิลพิพัฒน์ (2555) กิจกรรมละครสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน ของเด็กเร่ร่อน ศูนย์เด็กก่อสร้างนานาชาติ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กของพรพรรณ ผิวฉาย (2560) กระบวนการใช้ละครสร้างสรรค์ในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของเพ็ญพุด นิตยวรรณนะ (2544) ผลของละครสร้างสรรค์ต่อการมองเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กและเยาวชนที่ถูกกระทำทารุณกรรมที่มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก : การศึกษานำร่อง ของถลันนันท ชัยนเรศ (2558) ประสิทธิภาพของสื่อละครสร้างสรรค์ที่มีต่อการสร้างการมองเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่ถูกทารุณกรรมของสุจิตรา แก้วสีนวน (2545) กิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนต่างชาติ ของปรียา ยิ้มหยอก (2561) การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทักษะพื้นฐานละครสร้างสรรค์ ของทัศนัย อุดมพันธ์ (2541) ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่านิทานประกอบการแสดงละครสร้างสรรค์และประกอบภาพวาด ภาพ ของพจมาน เทียนมนัส (2539) และผลของการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย (2553)

ละครสร้างสรรค์มุ่งพัฒนาด้านสติปัญญา มีจำนวน 10 เรื่อง ประกอบไปด้วยละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิจารณ์ญาณของเยาวชนของ สุวรรณี ไบโพธิ์ (2560) ละครสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของกฤษณา เพชรซ้อน (2560) ผลของการใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนิชชา อุทัยวัฒน์ (2560) การสร้างกิจกรรมละครสร้างสรรค์ในการสอนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดขอนแก่น ของสุนันทนี จันทร์ทิพย์ (2535) ความเข้าใจในการอ่านและความคงทนในการจำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ ของอารยา ปรากฎชื่อ (2537) การใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ผ่านการเล่านิทานไม่จบเรื่อง เพื่อพัฒนาความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออของเด็กปฐมวัย ของจันทิมา นิสภา (2560) ความสามารถในการเล่าเหตุการณ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้ทักษะพื้นฐานละครสร้างสรรค์กับการสอนตามแผนจัดประสบการณ์ของ

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษา ของมาณวีกา ผลพิรุฬห์ (2533) แนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจต่อพลังงานชีวมวล โดยกระบวนการละครสร้างสรรค์ ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ของณัฐกิตติ์ เตียมสมบุญ (2560) ประสิทธิภาพละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของจรรยา ชูสุวรรณ (2559) และผลของรูปแบบการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐม ของวลิสสา จิรัติกิตติวงศ์ (2558)

จากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ในระดับอุดมศึกษาของไทยข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงการนำกระบวนการละครสร้างสรรค์มาพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาได้จริง แต่อย่างไรก็ตามฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ของไทยที่เกี่ยวกับละครสร้างสรรค์ยังมีจำนวนไม่มากนัก ถึงแม้ว่าละครสร้างสรรค์นั้นจะเริ่มเข้ามาอยู่ในระบบการศึกษาของไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 แล้ว และนอกจากนี้ผู้เขียนยังต้องการชี้ประเด็นให้ผู้อ่านหรือนักวิจัยรุ่นใหม่เห็นถึงลักษณะของกลุ่มเป้าหมายที่ไม่หลากหลาย เพราะเนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่พบในงานวิจัยข้างต้นมีเฉพาะเด็กและเยาวชนเท่านั้น ซึ่งแท้ที่จริงแล้วละครสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ทุกเพศและทุกวัย และเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทิศทางการศึกษาของชาติที่ว่าด้วยเรื่องของ “การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน” อีกด้วย

บทสรุป

ละครสร้างสรรค์เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางเลือกใหม่ที่สอดคล้องกับความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาของไทย ปีพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 ทั้งบริบทของการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้หลากหลายมิติทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาในยุคศตวรรษที่ 21 โดยกระบวนการดังกล่าวเน้นให้เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ที่สะท้อนให้เห็นถึงทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอันจะนำไปสู่ความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้อย่างถ่องแท้ผ่านเรื่องราวที่ร่วมกันแต่งขึ้นและแสดงออกในลักษณะบทบาทสมมุติอย่างสร้างสรรค์

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545** กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กฤษณา เพชรซ้อน. (2560). **ละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิจารณ์ญาณของเยาวชน**. หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- กิตติรัตน์ ปลื้มจิตร และพฤษ หลกุลบุตร. **เมล็ดพันธุ์แห่งปัญญา การเดินทางของเยาวชน บนหนทาง นักการละครสะท้อนปัญญา**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสื่อชาวบ้าน (มะขามป้อม), มปป.
- โกมล ศรีทองสุข. (2560). **กิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันของเด็กก่อนวัยเรียน**. หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาศิลปการแสดงศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- จรรยา ชูสุวรรณ. (2559). **ประสิทธิผลละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. หลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จันทิมา นิสภา. (2560). **การใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ผ่านการเล่านิทานไม่จบเรื่อง เพื่อพัฒนาความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออของเด็กปฐมวัย**. นิสิตสาขาวิชาปฐมวัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ฐานชล จันทร์เรือง. (2556, กันยายน-ธันวาคม). **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**. ปีที่ 21 ฉบับที่ 37 (ก.ย.-ธ.ค. 2556) หน้า 175-176.
- ณัฐกิตติ์ เข้มสมบุญ. (2560). **แนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจต่อพลังงานชีวมวลโดยกระบวนการละครสร้างสรรค์** ต.ปลายโพธิ์ อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ณิชชา อุทัยวัฒน์. (2560). **ผลของการใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ถลันนันท์ ชัยนเรศ (2558) **ผลของละครสร้างสรรค์ต่อการมองเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กและเยาวชนที่ถูกกระทำทารุณกรรมที่มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก : การศึกษานำร่อง**. ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสุขภาพจิต คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนัย อุดมพันธ์. (2541). **การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทักษะพื้นฐานละครสร้างสรรค์**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ธนสิน ชุตินทรานนท์. (2560, ตุลาคม-ธันวาคม). **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. ปีที่ 37 ฉบับที่ 4 (ต.ค.-ธ.ค. 2556) หน้า 195-207.
- ธนากร สุขยิ่ง. (2553). **ผลของการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย**. หลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรียา ยิ้มหยอก. (2561). **กิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนต่างชาติ**. ประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ "GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2018" 567-570. สืบค้นจาก <http://www.ssruplan.ssru.ac>.
- ปารีชาติ จิ่งวิวัฒน์ภรณ์. (2547). **ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็ก**. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด.
- พจมาน เทียนมนัส. (2539). **ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่านิทานประกอบการแสดงละครสร้างสรรค์และประกอบการวาดภาพ**. หลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- พรพรรณ ผิวผาย (2560) **กิจกรรมละครสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน ของเด็ก**
เร่ร้อนศูนย์เด็กก่อสร้างนานาชาติ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก. หลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาศิลปการแสดงศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรพรรณศักดิ์ สุชี. (2554). **การเปิดหลักสูตรศิลปะการแสดงในสถาบันอุดมศึกษาของไทย: ปัญหา**
เรื่องแนวคิดจิตนิยมในสังคมทุนนิยมบริวาร. วารสารนักบริหาร. ปีที่ 31 ฉ.4 : 80-91.
- เพ็ญพุด นิตยวรรณนะ. (2544). **กระบวนการใช้ละครสร้างสรรค์ในวิชาส่งเสริมประสบการณ์ชีวิต**
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภัทรศิลป์ สุกัญศีล และ กิตติ มีชัยเขตต์. (2561). **ละครเพื่อการศึกษาในศตวรรษที่ 21.** รายงานรวม
บทความวิจัย บทความวิชาการ และงานสร้างสรรค์ สืบเนื่องจากการประชุมวิชาการด้าน
ศิลปกรรมระดับชาติ ครั้งที่ 1. 1(3), 68-72. สืบค้นจาก http://www.ssruplan.ssru.ac.th/dept/strategy/content_document/35701-233.pdf
- ภาวณิ ครูวัฒนนะ. (2526). **ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็ก.** กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรี-
นครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- มาณวิกา ผลพิรุฬห์. (2533). **ความสามารถในการเล่าเหตุการณ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอน**
โดยใช้ทักษะพื้นฐานละครสร้างสรรค์กับการสอนตามแผนจัดประสบการณ์ของ
สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษา. หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา
การศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัศมี เผ่าเหลืองทอง , พนิดา รูปนางกูร . (2548). **นโยบายการส่งเสริมศิลปะการละครเพื่อการพัฒนา**
เยาวชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- รุ่งอรุณ ไสยโสภณ. (2551). **การศึกษาทางเลือก.** ใน เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการ
ดำเนินงาน กศน. : คัมภีร์ กศน. (หน้า 31-32). กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย.
- วลิสา จิรติกิตวงศ์. (2558). **ผลของรูปแบบการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่มีต่อความคิด**
สร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา
พัฒนาการ.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิจิตชัย ศิลพิพัฒน์. (2555). **ผลของการฝึกกิจกรรมละครสร้างสรรค์ตามแนวคิดของวินนีเฟร็ด**
วาร์ด และไบรอัน เวย์ ที่มีต่อพฤติกรรมที่ไม่กล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 โรงเรียนวัดทรงธรรม อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. หลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิรัตน์ ผดุงชีพ (2560). **วิชาการศึกษา.** เชียงใหม่: บริษัท วี วี บุ๊คส์ เอ็ดดูเคชั่น.
- สุจิตรา แก้วสีนวล. (2545). **ประสิทธิผลของสื่อละครสร้างสรรค์ที่มีต่อการสร้างการมองเห็นคุณค่า**
ในตนเองของเด็กที่ถูกทารุณกรรม. หลักสูตรวารสารศาสตร์มหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน)
คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สุชาติ จักรพิสุทธิ์และคณะ. (2548). **การศึกษาทางเลือก: โลกแห่งการเรียนรู้นอกโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุดาพร นิ่มขำ. (2560). **ละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กกำพร้าที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์**. หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุนันท์ จันทร์ทิพย์. (2535). **การสร้างกิจกรรมละครสร้างสรรค์ในการสอนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดขอนแก่น**. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวรรณีย์ ไบโพธิ์. (2560). **ละครสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร**. หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- หทัยชนก พรรคเจริญ. (2555). **เทคนิคการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ**. ใน **โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การเตรียมความพร้อมคณะอนุกรรมการสถิติรายสาขาของสำนักงานสถิติแห่งชาติ**. หน้า 29-30. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- อารยา ปรากฎเชื้อ (2537). **ความเข้าใจในการอ่านและความคงทนในการจำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2557). **การเรียนการสอนเชิงรุก**. สืบค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2562, จาก <http://www.km.fis.psu.ac.th/?p=436>